

2. WYSTĄPIENIA

Zbyszko Chojnicki

Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy

Uniwersytet im. A.Mickiewicza

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych

GLÓWNE KONCEPCJE I POLA BADAWCZE STUDIÓW REGIONALNYCH

MAIN CONCEPTIONS AND RESEARCH FIELDS OF REGIONAL STUDIES

Abstrakt. Analiza merytoryczna i metodologiczna studiów regionalnych wykazuje, że mają one wysoce złożony charakter. Autor wyróżnia i charakteryzuje trzy główne koncepcje i pola badawcze studiów regionalnych: 1) geograficzne studia regionalne, które obejmują geografie regionalną oraz problemowe badania geograficzne prowadzone w ujęciu regionalnym, 2) multidyscyplinarne studia regionalne oraz 3) ekonomiczne studia regionalne.

Słowa kluczowe: studia regionalne, geografia regionalna, geograficzne badania regionalne, studia obszarów, *Regional Science*.

Wstęp

Pojęcie studiów regionalnych jest wysoce umowne. W badaniach naukowych z dziedziny geografii i nauk społecznych występuje ono w różnych kontekstach związanych z pojęciem regionu. Badania te nie stanowią zwartej i jednolitej całości wyodrębnionej w postaci dyscypliny naukowej. Składają się z różnych pól badawczych. Niniejszy artykuł stanowi próbę wyróżnienia tych pól badawczych i określenia ich koncepcji przedmiotowych.

Proponuję wydzielić trzy główne koncepcje i pola badawcze studiów regionalnych:

1) geograficzne studia regionalne,

2) multidyscyplinarne studia regionalne,

3) ekonomiczne studia regionalne.

Sądzę, że ich rozpoznanie może być przydatne dla określenia zakresu studiów regionalnych i ich problematyki.

Podstawą wyróżnienia tych pól badawczych jest odmienny charakter problematyki badawczej i związku z geografją. Pierwsze pole badawcze – geograficzne studia regionalne – mieści się w ramach przedmiotowych lub problemowych geografii. Drugie – multidyscyplinarne studia regionalne – zawiera wyniki badań geograficznych głównie o charakterze społeczno-ekonomicznym. Trzecie – ekonomiczne studia regionalne – chociaż korzenie mają w geografii ekonomicznej, to wykazują w stosunku do niej odrębność problemowo-metodologiczną.

Pomimo, że podstawowym pojęciem dla studiów regionalnych jest pojęcie regionu, które jest różnie pojmowane, to paradoksem jest, że poszczególne koncepcje studiów regionalnych nie są związane z określonymi pojęciami regionu. Tak więc pola badawcze studiów regionalnych nie są kształtowane bezpośrednio przez pojęcia regionu.

Według Dembicza (1999:117): „Geografia regionalna, podejście regionalne, studia regionalne wreszcie, były (...) zawsze najtrudniej poddającym się definicji polem geograficznej działalności naukowej. Zawsze też miały charakter podejść przynajmniej wielo- a często międzydyscyplinarnych, nie tylko w obrębie nauk geograficznych”.

I. Geograficzne studia regionalne

Na gruncie geografii studia regionalne występują przede wszystkim w postaci geografii regionalnej, której konstrukcja przedmiotowa opiera się na pojęciu regionu. Jednak w toku rozwoju geografii pojęcie regionu zostało oderwane od problematyki geografii regionalnej i nabrało charakteru w pewnym sensie autonomicznego, a zarazem stało się instrumentem badawczym w różnych dziedzinach geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej. Proponuję w związku z tym rozróżniać: (1) geografję regionalną jako podstawowy człon studiów regionalnych oraz (2) problemowe badania geograficzne prowadzone w ujęciu regionalnym.

1. Geografia regionalna

Tradycyjnie geografję regionalną przeciwstawiano geografii systematycznej i traktowano jako odrębną dyscyplinę geograficzną zajmującą się geograficzną syntezą regionalną.

Geografia regionalna miała dostarczyć syntetycznej wiedzy geograficznej, która zawierała wieloaspektową charakterystykę regionów geograficznych jako

obszarów wyznaczonych przy pomocy różnych kryteriów politycznych, ekonomicznych i fizycznogeograficznych. Według Haggetta (1990: 84) „wymagało to bilansowania, integrowania i syntezy różnych rodzajów informacji z różnych systematycznych pól badawczych” geografii.

Rozwój od lat sześćdziesiątych dwóch głównych pól badawczych geografii, dotyczących sfery działalności człowieka i sfery przyrodniczej, w postaci geografii społeczno-ekonomicznej (geografii człowieka) i geografii fizycznej oraz ich osiągnięcia badawcze (poznawcze i praktyczne), doprowadził do osłabienia pozycji geografii regionalnej, a nawet jej marginalizacji. Towarzyszył temu wzrost ich badań metodologicznych i małe zainteresowanie sytuacją geografii regionalnej.

Geografia regionalna stała się równocześnie przedmiotem krytyki. Według Kantowicz i Skotnickiego (1991:232) „była i jest krytykowana (...) za brak wypracowanych metod badawczych, brak podstaw teoretycznych, brak jasnych koncepcji, za opisowość i subiektywizm opracowań”. Podnoszono szereg kwestii, które można sprowadzić do kilku punktów.

1. W geografii regionalnej występuje brak zainteresowania metodami naukowymi, które służyłyby opracowaniu syntez geograficznych i brak przekonania o ich potrzebie. Stąd też, jak twierdzi Haggett (1990:85) „pisanie geografii regionalnej pozostanie prawdopodobnie rzemiosłem, w którym biegłość i osąd indywidualnego badacza jest w wysokiej cenie”.

2. Tradycyjną geografję regionalną cechuje połączenie „niechęci do teorii i analizy pojęciowej z ujmowaniem zjawisk jako jednostkowych i niedopuszczających wyjaśnienia” (Sayer 1989:159).

3. Monografie regionalne, stanowiące syntez regionalne o różnej skali i zakresie przedmiotowym, mają dowolną strukturę i treść. Często opracowywane są przez autorów nie posiadających kompetencji geografa i brakuje im oparcia o geograficzne wyniki badawcze. Występują wśród nich „monografie będące w istocie zwykłą sumą informacji, ujętą encyklopedycznie, zwykle w najbardziej schematycznym układzie” (Kantowicz, Skotnicki 1991:234).

Należy jednak przy tym zwrócić uwagę na trudności, jakie pojawiają się w opracowaniu syntez regionalnych w formie monografii regionalnych. Paterson (1974:4) rozpatrując je z pozycji autora, wymienia sześć problemów dotyczących „pisania geografii regionalnej” (writing regional geography). Są to: (1) logiczna niemożliwość przygotowania zwerbalizowanego kompletnego opisu regionalnego, (2) ograniczenie ilości możliwych innowacji, (3) Trudności identyfikacji regionów, (4) problem zmienności skali i generalizacji, (5) powiększanie się braku materiałów studyjnych, (6) problem szczegółowości danych lokalnych.

Wobec różnicy poglądów na temat charakteru geografii regionalnej dość trudno jest określić jej sytuację poznawczą. Przytoczę w tej sprawie opinię

Pattersona (op.cit.:21): jej „cele są raczej ogólne niż wyraźnie określone: nie jest zorientowana problemowo, ale dostarcza zrównoważonego układu, a jej zadania są raczej edukacyjne niż praktyczne i wąsko profesjonalne”.

Nie wdając się w rozpatrywanie jej stanu i sytuacji należy zauważyć, że na gruncie problematyki metodologicznej geografii występuje znowu wzrost zainteresowania geografiami regionalną i dążenie do przewyciężenia jej trudności (Claval 2007). Wysuwa się postulaty jej przebudowy i sformułowania programu tzw. nowej geografii regionalnej. Odwołam się w tej sprawie do poglądów na ten temat przedstawionych w pracy zbiorowej Johnsona, Hauera i Hoekvelda (1990). Przedmiotem dyskusji są z jednej strony przyczyny stagnacji badawczej geografii regionalnej, a z drugiej potrzeba i sposoby jej odnowienia.

Twierdzi się, że „nową” geografiami regionalną w porównaniu z tradycyjną cechują następujące właściwości (Johnson, Hauer, Hoekveld 1990: 210 i dalsze):

1. Odrzuca się pogląd, że w badaniach indywidualnych regionów nie można wyjaśniać przy pomocy ogólnych zasad lub generalizacji. W poszukiwaniu tożsamości regionów zbyt dużo uwagi przywiązuje się do ich jednostkowego charakteru.

2. Generalizacje, których poszukuje się i bada, nie są prawami naturalnymi (naukowymi) lecz „historycznymi abstrakcjami” rozwoju społecznego. Wiąże się to jednak z zawężeniem geografii regionalnej do problematyki geografii człowieka.

3. Konkretność jako właściwość geografii regionalnej pojmuje się jako realizację celów społecznych i naukowych.

4. Proponuje się wykorzystać wszystkie metody i techniki stosowane w badaniach geograficznych.

W odniesieniu do roli regionu, zarysowały się dwie tendencje:

– wydzielenie z geografii regionalnej problematyki koncepcji regionu i rozpatrywanie jej w kontekście geografii społeczno-ekonomicznej i fizycznej geografii kompleksowej oraz teorii analizy regionalnej,

– zastosowanie koncepcji i teorii regionu w badaniach prowadzonych w różnych działach geografii.

2. Problemowe badania geograficzne w ujęciu regionalnym

Badania te prowadzi się w różnych dziedzinach geografii. Celem tych badań jest rozwiązywanie problemów geograficznych. Ich ujęcie lub aspekt regionalny ma co najmniej dwójaki charakter: kontekstowy i strukturyzacyjny. Spróbujmy zwięźle je przedstawić, głównie jednak w odniesieniu do problematyki geografii społeczno-ekonomicznej.

Ujęcie kontekstowo-regionalne dotyczy dwóch sytuacji poznawczych. Jedna zachodzi wtedy, gdy zasięg przestrzenny badań określa się regionalnie, wykorzystując analityczną koncepcję regionu. Można tu wyjść od pewnego układu jednostek regionalnych, lub też dokonać ich delimitacji na gruncie pojęcia regionu analitycznego i następnie przeprowadzić ich badania pod względem problemowym.

W wielu przypadkach istotnym zagadnieniem jest wyznaczenie regionów. Badania regionalizacyjne stanowią bowiem, bądź punkt wyjścia do badań geograficznych, bądź też główny problem geograficzny o przydatności poznawczej i praktycznej. Zachodzi to wtedy, gdy delimitacja regionów jest istotnym składnikiem badań o charakterze problemowym, np. regionów ekonomicznych, metropolitalnych, fizycznogeograficznych itp. I tu znowu przedmiotem sporów jest koncepcja regionu i metod regionalizacyjnych. Wystarczy zdać sobie sprawę z różnic, jakie dotyczą pojęcia regionu i regionalizacji w badaniach geograficzno-ekonomicznych i geograficzno-fizycznych (Por.: Chojnicki, Czyż 1992; Ostaszewska 2008).

Druga sytuacja zachodzi wtedy, gdy sam problem badawczy ma charakter regionalny i jest uwikłany lub zależy od specyficznych właściwości regionu. Chodzi tu o badanie i rozwiązywanie realnych (obiektywnych) problemów geograficznych regionów jako systemów społeczno-ekonomicznych lub politycznych. W badaniach tych charakter problemów i specyfika regionów są wzajemnie powiązane. Badania te mają charakter nie tylko empiryczno-poznawczy, lecz także teoretyczny i praktyczny w zakresie polityki społeczno-ekonomicznej (Patr.: Yeung, Lin 2003). Badania tego typu mają dominujący charakter we współczesnej geografii i stanowią zasadniczy wkład (przynajmniej w geografii społeczno-ekonomicznej) w rozwiązywanie problemów współczesnego świata (Por.: Chojnicki 2007).

Ujęcie strukturyzująco-regionalne polega na wykorzystaniu koncepcji lub teorii regionu do budowy modeli regionalnych w badaniach geograficznych. W tej sprawie ograniczę się do uwag dotyczących problematyki geograficzno-ekonomicznej.

Klasyycznym przykładem jest tu zastosowanie teorii regionu węzłowego, teorii regionu w ujęciu systemowym i terytorialno-systemowym (Nir 1990; Chojnicki 1996). Szczególną rolę odegrało tu ujęcie Haggetta (1965), który w oparciu o rozszerzoną koncepcję regionu węzłowego jako systemu otwartego przedstawił geograficzno-ekonomiczny model badań struktury lokalizacyjnej. Składają się na niego badania ruchu, sieci, węzłów, hierarchii i powierzchni. Haggett (1965: 18) powoływał się w tej sprawie na koncepcję Chorley'a (1962), który sformułował pojęcie modelu otwartego jako koncepcji organizującej badania geograficzno-fizyczne. Nasuwa się od razu pytanie, czy te badania, które proponowałem nazwać strukturyzująco-regionalnymi, są *sensu stricto*

studiami regionalnymi. Jest to właśnie pytanie o rolę i znaczenie teorii regionu w badaniach geograficznych, które nazywano tradycyjnie systematycznymi.

Teorie regionu dostarczają tu aparatu pojęciowego i konceptualnych podstaw, przy wykorzystaniu których bada się strukturę i mechanizmy kształtowania się i rozmieszczenia różnych zjawisk i procesów będących przedmiotem zainteresowania badań geograficznych (geografii osadnictwa, przemysłu, transportu itd.).

II. Multidyscyplinarne studia regionalne

Już w syntezach geografii regionalnej dotyczących krajów i państw występowały jako ich części opracowania, które nie były wynikiem badań geograficznych (historyczne, geologiczne, etnograficzne). Były wprowadzane po to, aby syntezy te zawierały wszechstronny i wielowymiarowy obraz informacji o regionach. Na gruncie nauk społecznych po drugiej wojnie światowej pojawiły się tzw. *area studies* (studia obszarów) o charakterze multidyscyplinarnym, które miały w pewnym stopniu zastąpić syntezy geograficzne. W Raporcie Komisji Gulbenkiana, opracowanym pod kierunkiem Wallersteina (1996, tł.pol. 1999), píše się wręcz, zapewne z przesadą, tak: „prawdopodobnie najdonioślejszą innowacją na uczelniach po 1945 roku było powołanie do życia studiów regionów (*area studies*) jako nowej kategorii instytucjonalnej skupiającej działalność intelektualną nauk społecznych” (op.cit.: 46).

W charakterystyce „studiów obszarów” posłużę się tezami Raportu Gulbenkiana (op.cit.: 46-49):

1. Przedmiotem *area studies* są regiony pojmowane jako duże strefy geograficzne, „którym przypisywano pewną kulturową, historyczną i nierzadko językową spójność”; np. Związek Radziecki, Chiny, Azja Południowo-Wschodnia itp.

2. „Dziedzina ta skupia badaczy z rozmaitych nauk społecznych, humanistycznych i przyrodniczych na zasadzie wspólnego zainteresowania pracą nad danym regionem lub jego częścią w swojej własnej dyscyplinie”.

3. Podkreśla się, że u źródeł tych studiów, zwłaszcza prowadzonych najpierw w USA, występowały motywy polityczne. „Stany Zjednoczone ze swoją rolą polityczną potrzebowały wiedzy oraz znawców z zakresu stosunków panujących w (...) regionach”, które „zaczynały być politycznie aktywne”. Analogiczne programy były prowadzone w wielu innych krajach.

4. Wokół tych badań i ich koncepcji powstało szereg sporów teoretycznych i metodologicznych. Zwrócę uwagę tylko na dwie kwestie. Jedna, to przekonanie, że „studia obszarów” mimo swej multidyscyplinarności zmniejszyły ostrość podziałów nauk społecznych, zwłaszcza w ujęciu idiograficznym i nomo-

tetycznym. Szkoda tylko, że ze zbyt małym udziałem geografów, chociaż wydaje się, że udział ten wzrasta i znajduje swój wyraz w nowej geografii regionalnej. Druga kwestia dotyczy założeń teoretycznych tych badań. Za główną tezę przyjmuje się pogląd, że „istnieje wspólna droga do nowoczesności wszystkich narodów, ludów i regionów” chociaż „znajdują się na różnych etapach tej drogi”, a badanie rozwoju traktuje się „jako proces, w którym dany kraj podąża uniwersalnym śladem modernizacji”.

Problematyka tych studiów zawiera szereg aspektów, których geograficzne monografie regionalne nie uwzględniały, ale jest przez geografów krytykowana. Kwestionuje się samą koncepcję modernizacji i podnosi znaczenie cywilizacyjnej i kulturowej złożoności świata, a równocześnie rolę globalizacji i postmodernizacji różnicujących świat (por.: Johnson, Taylor, Watts (eds.) 1995). Silny związek tych studiów z problematyką współczesności sprawia, że badania te rozszerzyły się o zagadnienia zmian środowiska i ich aspekty ekologiczne i objęły badaniami regiony, w których występują silne konflikty i dokonują się istotne zmiany społeczne, gospodarcze i polityczne.

Narzuca się w związku z tym pytanie o udział geografii w tych badaniach. A może nawet więcej – o potrzebę zasadniczej i czołowej roli geografii w kształtowaniu tych programów i koncepcji, o rolę nowej geografii regionalnej.

III. Ekonomiczne studia regionalne

Koncepcyjnie ekonomiczne studia regionalne wywodzą się zarówno z teorii ekonomii jak i z geografii ekonomicznej. W ramach ekonomii powstały teorie lokalizacji działalności ekonomicznej Thünera, Webera i Löschera. Ten ostatni wykorzystując założenia ogólnej teorii równowagi i sieci heksagonalne Christallera formułuje teorie systemów i regionów ekonomicznych. Wkład geografii ekonomicznej do nich jest różnorodny i bogaty. Obejmuje teorię regionu ekonomicznego, teorię miejsc centralnych Christallera, koncepcje Haggetta i Hägerstranda układów osadniczych i szereg pojęć z zakresu analizy przestrzennej w ujęciu modelowym i ilościowym.

Wyodrębnienie przedmiotowe i problemowe ekonomicznych studiów regionalnych zostało zrealizowane przez ukształtowanie dyscypliny pod nazwą *Regional Science* (wiedza regionalna). Sama koncepcja *Regional Science* jest dziełem autorskim Waltera Isarda i jego współpracowników, głównie geografów. Powstała w Wharton School Uniwersytetu Pensylwańskiego w Filadelfii na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych. Towarzystwo temu utworzenie międzynarodowych organizacji (International Regional Science Association) i wielu wydawnictw. W latach sześćdziesiątych utworzono liczne placówki naukowo-dydaktyczne *Regional Science* na uniwersytetach amerykańskich

(USA), konkurencyjne w stosunku do wydziałów geografii, a następnie w innych krajach, najmniej jednak na uniwersytetach europejskich.

Program badawczy Isarda koncentrował się na trzech zagadnieniach:

1. Formułowania różnych makroekonomicznych modeli teoretycznych o charakterze przestrzennym i regionalnym, zaadaptowanych z ekonomii i geografii (cykle regionalne, przepływy regionalne, międzyregionalne programowanie liniowe itd.),

2. Konkretyzowania empirycznego tych modeli w oparciu o dane i metody statystyczne i matematyczne oraz stosowania ich do prognozowania i optymalizacji,

3. Budowy ogólnej matematycznej teorii łączącej aspekty społeczne, polityczne, ekonomiczne i regionalne ze szczególnym uwzględnieniem podejmowania decyzji. Rygoryzm zapisu matematycznego i abstrakcyjność tej teorii Isarda (1969) sprawiły, że nie odegrała ona większej roli w rozwoju *Regional Science*.

Według Dziewońskiego (w: Isard, tł. pol. 1965: 10) mimo, że Isard sformułował cele *Regional Science* w sposób bliski geografii, to w porównaniu z geografiami „na pierwsze miejsce wysuwa się sprawy metodyczne i teoretyczne – widząc w nich, a nie w badaniach indukcyjnych i empirycznych, jej główne zadanie”. Podkreśla się, że między geografiami a *Regional Science* zachodziły silne, wzajemne oddziaływania (Jackson 2004)

Rozpatrując charakter przedmiotowy *Regional Science* trzeba podkreślić, że chociaż „region” i „podejście regionalne” mają podstawowe znaczenie dla konstrukcji jej pola badawczego, to w jej ramach nie opracowano jakiegokolwiek własnej koncepcji regionu. Korzystano z pojęć regionu opracowanych w geografii, zwłaszcza z pojęcia regionu funkcjonalnego.

Regional Science stała się obiektem krytyki (por.: Chojnicki 1983; Funck 1991; Bailly, Coffey 1994), a jej program i pole badawcze uległy daleko idącym przemianom. To nowe ujęcie cechuje: (1) uwzględnienie oprócz aspektu ekonomicznego również aspektu społecznego, politycznego i ekologicznego; (2) przesunięcie badań ze statyki porównawczej na badanie rozwoju i wzrostu regionalnego; (3) wprowadzenie obok problematyki makroekonomicznej także mikroekonomicznej (jednostki lokalne, przedsiębiorstwa); (4) nowe konstrukty przedmiotowe (np. sieci, grona, elastyczne organizacje produkcji); (5) nowe założenia filozoficzne i metodologiczne (postmodernizm, poststrukturalizm); (6) odejście od dominacji, rygorystyki i modelowania matematycznego na rzecz badań jakościowych; (7) uwzględnienie aspektów aksjologicznych i normatywnych; (8) i co może najważniejsze – funkcjonalizacji problematyki badań, co polega na wyborze i podejmowaniu przede wszystkim tych badań, które są ukierunkowane na politykę ekonomiczną i społeczną w skali regionalnej i lokalnej, a nie tylko na cele poznawczo-diagnostyczne.

Obok *Regional Science*, a również zamiast niej pojawiły się zorganizowane akademicko dyscypliny lub studia multidyscyplinarne pod nazwą „ekonomii przestrzennej”, „ekonomicznej analizy przestrzennej”, w których następuje mocniejsze zaakcentowanie podejścia przestrzennego lub przestrzenno-ekonomicznego w miejsce regionalnego. W Polsce studia takie nazywane są gospodarką przestrzenną, której główny trzon obejmuje teorie lokalizacji, problemy rozwoju regionalnego i lokalnego, planowanie, politykę regionalną i lokalną (Parysek 2006).

Przedstawione w artykule trzy koncepcje studiów regionalnych są hipotezami naukoznawczymi. Problematyka ta wymaga dalszych badań dotyczących:

1. Koncepcji teoretycznych regionu leżących u podstaw studiów regionalnych lub też je dywersyfikujących,
2. Uwzględnienia aspektu fizycznogeograficznego,
3. Określenia charakteru metodologicznego oraz orientacji filozoficzno-metodologicznych i ich modeli interpretacyjnych,
4. Opracowania zintegrowanej koncepcji badań regionalnych w ramach geografii.

Literatura

- Bailey A.S., Coffey W.J., 1994, *Regional science in crisis: a plea for a more open and relevant approach*. „Papers in Regional Science”, 73, 1, 3-14.
- Chojnicki Z., 1983, *Methodological problems in regional science*, (in:) Kukliński A., Lamboy J.G., (eds.). *Dilemmas in Regional Policy*, Berlin, New York, Amsterdam: Mouton Publ., 25-43.
- Chojnicki Z., Czyż T., 1992, *Region – regionalizacja – regionalizm*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 54, 2, 1-18.
- Chojnicki Z., 2004, *Problematyka metodologiczna studiów regionalnych*, „Studia Regionalne i Lokalne”, 4(18), 5-11.
- Chojnicki Z., 2007, *Geografia wobec problemów zmian współczesnego świata*, (w:) Maik W., Rembowska K., Suliborski A., (red.). *Geografia a przemiany współczesnego świata*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSG, 15-24.
- Chorley R.J., 1964, *Geomorphology and general systems theory*, „Annals of the Association of American Geographers”, 54, 127-132.
- Claval P., 2007, *Regional geography: post and present*, „Geographia Polonica”, 80, 1, 25-42.
- Dembicz A., *Studia regionalne – pytania o istotę*. (w:) Lisowski A., (red.). *Geografia na przełomie wieków – jedność w różnorodności*, Warszawa: Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, 116-121.
- Funck R., 1991, *Regional science in transition*, „Papers in Regional Science”, 70, 1-8.
- Haggett P., 1965, *Locational analysis in human geography*, London: Arnold.

- Haggett P., 1990, *The geographer's art*, Oxford: Blackwell.
- Isard W., 1960, tł. pol. 1965. *Methods in regional analysis: an introduction to regional science*, Tł.: *Metody analizy regionalnej. Wprowadzenie do nauki o regionach*, Warszawa: PWN.
- Isard W., 1969, *General theory. Social, political, economic and regional*, Cambridge: The M.J.T. Press.
- Jackson R.W., 2004, *The impacts of Walter Isard on Geography*, „Journal of Geographical Systems”, 6, 71-77.
- Johnston R.J., Hauer J., Hoekveld J., 1990, *Regional geography. Current developments and future prospects*, London, New York: Routledge.
- Johnston R.J., Taylor P.G., Watts M.G., (eds.) 1995, *Geographers of global change*, Oxford: Blackwell.
- Kantowicz E., Skotnicki M., 1991, *Główne problemy i tendencje w geografii regionalnej*. (w:) Chojnicki Z., (red.). *Podstawowe problemy metodologiczne rozwoju polskiej geografii*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Nir D., 1990, *Region as a socio-environmental system. An introduction to a systemic regional geography*, Dordrecht: Kluwer.
- Ostaszewska K., 2008, *Procedura regionalizacji fizyczno-geograficznej, jej zastosowania i ewolucja*. (w:) Maik W., Rembowska K., Suliborski A., (red.), *Terytorium, region, miejsce – czas i przestrzeń w geografii*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSG, 87-94.
- Parysek J.J., 2006, *Wprowadzenie do gospodarki przestrzennej*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Patterson J.H., 1974, *Writing regional geography*, „Progress in Geography”, vol.6. Arnold, 3-26.
- Sayer A., 1989. Realism and Geography. (in:) Johnston R.J., (ed.). *The future of geography*, London – New York: Methuen, 159-173.
- Wallerstein I., et. Al. 1996, Tł. pol. 1999. *Open the social sciences: Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the social sciences*. Stanford. Tł. (w:) Flis A., (red.) *Wyzwania wobec nauk społecznych u progu XXI wieku*, Kraków: Universitas.
- Yeung H.W., Lin G.C.S., 2003, *Theorizing economic geographies of Asia*, „Economic Geography”, 79, 2, 107-128.

Summary

Main conceptions and research fields of regional studies

A substantive and methodological analysis of regional studies as a research activity shows them to be far from a uniform, compact whole. The term ‘regional studies’ covers a variety of conceptions and fields of regional enquiry, and it is the aim of this article to distinguish and characterise them. The author distinguishes three main conceptions and fields of regional studies: 1) geographical regional studies, 2) multidisciplinary regional studies, and 3) economic regional studies.

Geographical regional studies include: 1) regional geography as the core of regional studies, and 2) problem-oriented geographical research carried out in a regional approach. In geography, regional studies have primarily assumed the form of regional geography, as opposed to systematic geography. It was treated as a separate discipline striving for regional synthesis in geographical terms. In response to a decline in its cognitive function and position in favour of physical and socio-economic (human) geography, attempts have been made to revitalise it and to formulate so-called new regional geography.

The nature of problem-oriented geographical research in a regional approach is either: 1) analytical-contextual, focusing on special regionalisation and research problems associated with the specificity of regions, or 2) structuring, involving the use of regional models in geographical inquiry.

Multidisciplinary regional studies have largely developed as so-called ‘area studies’. Their task is to obtain comprehensive, multidimensional information about regions from a variety of social sciences combining their research results.

Economic regional studies, whose core is Regional Science, have a distinct research field of their own. Initially they focused on the building of theories and models of location of economic activity and methods of regional analysis. Today they also seek to diagnose, forecast and formulate decision-making models, not only in economic policy, but social and ecological policies as well.

The above presentation of the conceptions and research fields of regional studies is primarily intended to highlight the complexity of this issue and the need for a further discussion of their nature, functions and place in scientific inquiry and academic teaching.